

samokritičnost, če je resno mišljena, pa je napačna in kot taka izraz nepotrebnosti, kajti nedvomno bo za vsakogar sila dragoceno vedeti, kakšen je zasebni okus človeka, ki je posvetil vse zdrave umske sile življenjskemu cilju, pregnati iz kritike vse, kar je zaznamovano z zaudarjajočo močvarjo zasebnosti.

Vsekakor je Klabusova meditacija nadvse pomemben prispevek k razvoju slovenske književnosti zavoljo ostro zastavljenih teoretičnih izhodišč in prodorne logike, saj je obetajoč dokaz, da se del slovenske kritike res zanesljivo prebija iz diletantske nenačelnosti in da daleč presega primitivno ambicioznost raznih Lenardov, Merharjev, Kobalov in podobnih.

♂

KJE JE KAOS?

Često se srečujemo z ugotovitvijo, da je prepad med sodobno umetnostjo in njenimi odjemalci precejšen. Iz te zagate iščemo poti, ker čutimo, da je takšno stanje nenormalno. Strinjali se bomo najbrž, da pri tem lahko največ pripomorejo pedagogji in kritiki. Prvi s pravilno vzgojo bodočega strokovnega kadra, ki največkrat ne pozna problemov sodobne umetnosti in jo zato navadno odklanja, drugi pa s pravilnim obveščanjem širokega kroga ljubiteljev. Žal vsi poklicani niso vedno dovolj strokovno podkovani v vprašanih, o katerih govorijo ali pišejo.

Mislím, da ni pretirana ugotovitev, da je vprašanje naše glasbene kritike precej pereče. Kako daleč včasih zabredemo v splošni neinformiranosti in neresnosti, naj priča sledeči primer. Kritika, ki jo je objavil Uroš Prevorsek v časopisu *Delo* 9. junija 1962 o koncertu sodobnih del pod naslovom *Od Hindemitha do Stockhausena*, prinaša namreč nekaj povsem »novih« ugotovitev. Ne bomo se spuščali v oceno samega koncerta — ki je v tej kritiki pravzaprav sploh ni —, ampak bomo opozorili le na nekaj prav nesmiselnih ugotovitev.

Ze sam uvod in celotni ton kritike človeka malce presenečata. Sestavek priznava namreč preveč odkrito, da je kritik pričakoval pojasnila za stvari, katerih sam ni več. Ker le-teh ni dobil, je ostal zmeden in prepričan o kaosu današnje glasbene umetnosti. Ne da bi hoteli vplivati na njegov okus in sodbe o sodobni umetnosti, skušajmo osvetliti »kaos« v njegovih ugotovitvah.

Odstavek, ki vpleta Hindemithovo teorijo v probleme serijske glasbe, kaže na popolno dezinformiranost, saj je znano, da nova tonalnost, ki jo je Hindemith teoretično in praktično zagovarjal, predstavlja protipol Schönbergovemu nauku, iz katerega se je razvila današnja serijska glasba. Morda je kritika v to zмотo zavedel naslov koncerta, od katerega bi zares pričakovali nekakšen pregled vseh sodobnih usmeritev od neoklasicizma do totalne organizacije (ne glede na to, da nista bila na sporedu zastopana ne eden ne drugi od omenjenih skladateljev). Na koncertu so predstavili namreč samo skladatelje, ki nadaljujejo dodekafonsko tradicijo in jih s Hindemithom ne druží niti najmanjša vez.

Hindemith v svoji knjigi *Unterweisung im Tonsatz* (1957—59) razlaga pojem nove tonalnosti, temelječe na atonalnosti, ki je zasidrana v nekem tonalnem centru. Njegova akordika sloni na intervalih sekunde in kvarte, kompozicijski stavek pa izhaja iz polifonije, katere tematski material poteka v sukce-

sivni politonalnosti, to je v nenadnih preskokih iz tonalitete v tonaliteto. Nasprotno pa dodekafonija izhaja iz izenačevanja vseh dvanajstih tonov lestvice in sloni na principu serij. Od tod tudi izraz »serielno«, ki ga uporabljamo pri delih, ki upoštevajo načelo, da se v glasbeni strukturi ne sme pojaviti ponovno noben ton serije, preden niso uporabljeni vsi ostali. Ta sistem se je razvil od Schönberga preko Weberna do današnjih poizkusov avantgarde in dobili smo poleg serielne glasbe tudi pojme »punktualno« in »totalna organizacija«. Slednja vključuje v serielni način komponiranja še ostale elemente tona: barvo, trajanje, jakost in artikulacijo.

Medtem ko danes na vseh pomembnejših glasbenih zavodih skušajo svoje gojence vsaj informirati o različnih slogovnih in tehničnih posebnostih sodobnega glasbenega jezika, pa kritik omenjenega članka nesmiselno razmetava z izrazi serielno, punktualno in totalno, obenem pa priznava svojo nemoč, kar zadeva čitanje partitur, napisanih v teh »kaotičnih« tehnikah; to pa seveda ne daje solidnega spričevala strokovnemu kritiku nekega časopisa.

♂